

Dr. NÁRAY-SZABÓ SÁNDOR

Dr. Náray-Szabó Sándor államtitkár 25 éves szolgálati jubileumára.

„Semper honos, nomenque tuum
laudasque manebunt“.

1911. évi december hó 2-a ünnepnapja volt a magyar gyógy-pedagógiának; ünnepnapja a szó és fogalom legnemesebb, legjelentőségtejjesebb értelmében. Azon az örökké emlékezetes napon töltötte be ugyanis a mi nagyrabecsült és szeretve tisztelt államtitkárunk, az érzéki és szellemi fogyatkozásban szenvedők hazai oktatásügyének érdemes fővezére, személyi érdekeinknek jóságos és igazságos intézője sokoldalú, áldásos és eredménydús közszolgálati működésének 25. esztendejét.

A hivságos és zajos ceremóniákat mindig gondosan elkerülő, munkában megedzett, tapintatos, szelíd lénye mint mindig, úgy ez alkalommal is határozott, erős akaratú hártotta el magától a nyilvános ünnepeletésnek legcsekélyebb, legszerényebb megnyilvánulhatását is. Pedig ezren, és ezren mindazok, akik az ő bölcs vezérlete alatt és az ő tiszteletreméltó intenciói szerint szolgálták, vagy szolgálják a magyar kulturát, továbbá közéletünk kitünőségei és végül mindazok, akik élvezték valaha az ő jóságát: mind-mind valamennyien hangosan szerettek volna tüntetni mellette december 2-án. Tüntetni nem kicsinyes megalázkodásból, nem önző hízegésből, nem alantas köznapi szokásból, hanem az őszinte tisztelet és nagyrabecsülés fenkölt erejével, tisztán lelki szükségéből, benső sugallatból, igaz meggyőződésből.

Igy mi és pedig első sorban épen mi gyógypedagógusok óhajtottuk volna minél szebben, minél impozánsabban demonstrálni országnak-világnak, hogy az ő 25 éves, valóban önfeláldozó, csüggedést nem ismerő, következetes és tervszerű munkálkodása végeredményében nemcsak örökké fennmaradó, szilárd alkotásoknak szorosan egybekapcsolt, törhetetlen láncolata, de egyben kövétésre méltó példája is kell, hogy legyen napjainkban a nagy célokért küzdő, a sötét előítéleteket és súlyos akadályokat legyőzni akaró összes fenséges törekvéseknek. S ki merné elvitathatni tőlünk, hogy ehhez nekünk a magyar közélet terén működők közül legtöbb jogunk, legfőbb okunk lett legyen? Hiszen egészen bizonyos, hogy az ő 25 éves példás és termékeny hivatali tevékenysége a nagy nyilvánosság előtt folyt ugyan le és nyilvánvaló az is, hogy

általánosan ismertek az ő nagy érdemei, kiváló erényei és dicső alkotásai, amelyekkel országos nevet, magas rangot és közbecsülést vívott ki magának. Viszont elvitázhatatlan azonban az is, hogy államtitkárunk a lefolyt 25 év alatt főképen és legközvetlenebbül a mi szemünk előtt, érettünk és az általunk szolgált intézményekért élt, dolgozott és fáradozott. Bizonyára mi álltunk és állunk tehát hozzá s az ő nemes szívéhez legközelebb. Mi értjük meg tehát legjobban az ő nagyságát; mi, akik nemcsak az általa elért kész sikereket és alkotásokat látjuk, csodáljuk és élvezzük, de akik elejétől kezdve közvetlen tanúi valánk az ő határtalan küzdelmeinek, vas akaratának, ernyedetlen szorgalmának, szellemi fölényének, sokoldalú tudásának, gondos körültekintésének, tapintatos fellépésének, következetes törekvéseinek, célszerű intézkedéseinek és éles látásának, amelyeknek folyamányakép fokról-fokra, lépésről-lépésre apró egymásutánban sikerült 25 év alatt megvalósítani, vagy legalább is megalapoznia a messze jövőre kiható, nagy koncepciójú terveit.

Amde finom sejtésünk megérezte az ő tiszteletet parancsoló akaratát. Sokkal mélyebb, sokkal gyöngédebb a mi iránta való nagyabecsülésünk és szeretetünk, semhogy képesek lettünk volna akár a legtisztább igazság kedvéért is megsérteni az ő jóizlését, nemes érzékenységét.

Megsejtett akaratát tehát parancsnak tekintve, a mellette való nyilvános, tömeges tüntetésnek legkisebb, legszerényebb mértékű megnyilvánulásától is tartózkodnunk kellett.

Folyt az embermentő, serény munka december 2-án a magyar gyógypedagógia minden műhelyében; de aztán lelkesebb és őszintébb munka is volt az, mint bármikor máskor. Hálaadó, buzgó imádság szállott az Égbe akkor valamennyi siketséggel, vaksággal és egyéb fogyatkozással sújtott tanuló növendékünk ajakáról, hogy a mindeneket intéző Gondviselő végtelen kegyelméből megérhette a mi jóságos államtitkárunk azt a szép napot, amelynek küszöbéről a fáradtság és kimerültség érzete nélkül a legfrissebb testi- és szellemi erővel tekinthet vissza 25 éves; gyakran tövises, de mindig dicsőséges pályafutásának minden egyes fázisára.

Ime ilyen egyszerű és zajtalan, de annál bensőségesebb volt a mi ünneplésünk december 2-án dr. Náray-Szabó Sándor államtitkár úr öméltségének 25. szolgálati évfordulója alkalmával. Abban az egy érzésben, egyetlen forró óhajításban olvadt össze akkor oktatónak és tanítványnak szíve-lelke széles e hazában minden gyógypedagógiai intézetben, vajha megtartaná nekünk a minden-

ható Isten továbbra is őt, a mi ápolást igénylő és érdemlő személyi ügyeinknek jóakaró, gondos mentorát; emberbaráti intézményeinknek, titkos vágyainknak és nemes törekvéseinknek törhetetlen akaratú, lángoló lelkű előmozdítóját, buzgó apostolát. Mert ne akadjon ám fenn senki azon, ha mi — akiket sorsunk a magyar gyógypedagógiához kötött le — önmagunkért, intézményeinkért és védenecinkért, a szervi- és szellemi fogyatkozásban szenvedő gyermekekért állandóan aggódó félelemmel gondolunk arra a nem várt eshetőségre, hogy mi történnék akkor, ha önméltósága megválnék a gyógypedagógiai ügyek vezetésétől? Szent meggyőződésünk szerint pótolhatatlan veszteséget jelentene egy ily esetleges változás a mi oktatásügyünkre nézve és egyértelmű volna az fejlődő intézményeinknek teljes rombadülésével, tönkre jutásával. A dr. Náray-Szabó Sándor szeplőtlen neve és a magyar gyógypedagógia egy fogalmat jelentenek; egyiket a másik nélkül a jelen viszonyok között elképzelni sem lehet. A magyar gyógypedagógiai oktatás megszületése és fejlődéstörténete elválaszthatatlan az ő fényes nevéből, hatalmas munkásságától, nemes becsvágától és könyörületes szíve minden dobbanásától. Ő volt ennek az oktatásügynek 25 éven keresztül az igazi lelke. Nélküle mi lenne ügyünk, érdekeink? De lehetetlen, hogy önméltósága egy pillanatra is megtagadhassa önmagát, hiszen az ő jóságos, nemes szíve 25 év alatt bizonyára annyira hozzánőtt immár a saját szépséges alkotásaihoz, hogy az esetleges, erőszakolt megválás soha be nem hegedő, örökké vérző sebet ejtene az ő lelkén is. És mi mégis el-eltöprengünk, el-elszomorodunk néhanapján egy-egy villámcsapásként felbukkanó, hozzá és reánk nézve is méltatlan, váratlan esemény szülte kedvezőtlen sejtelemre. Aztán újra és újra megvigasztalódunk, mert erős hittel bízunk önméltóságának a további következetes kitartásában és mindeneket leküzdő tudó emberfeletti lelki erejében. Mint minden magas állásban levő nagy embernek, úgy neki is — sajnos — elég gyakran jutott osztályrészül a keserűség, hogy némelyek nem tudják, vagy nem akarják megérteni az ő jó szándékait, nemes intencióit. Azonban sokkal magasabb, sokkal tisztább légkörben él ő, sem hogy maradó nyomot hagynának lelkén az ilyen, rendszerint önös természetű, és többnyire megbizhatatlan forrásból eredő apró kellemtelenedések, amelyekkel szemben az ő fenkölt személye védelemre sohasem szorul.

Edzett gondolkozása, tiszta jelleme, nyugodt lelkiismerete, nemes öntudata bizonyára felül tud emelkedni egyeseknek kelle-

metlenkedni akaró, méltánylást nem ismerő, rideg felfogásán, köznapias elszólásán.

És mi mindezek dacára mégis aggogalmas szívvel, elszoruló lélekzettel állunk meg egy-egy pillanatra a gyorsan változó és fejlődő események szemlélése közben. Kultuszminiszterünk államférfiúi bölcsessége, éles szeme ugyanis hamar észrevette államtitkárunk kiváló szervező képességét, széles szellemi látkörét és óriási munkaenergiáját, aminek folyamaként a közelmúltban nem kevesebb ügykört, mint a magyar népoktatásügynek ujjászervezését, megalapozását és vezetését bízta az ő kipróbált vállaira, erős kezére. Belátjuk, hogy jóval hálásabb munkaterrénium ez, mint az aránylag szűkebb terjedelmű gyógypedagógia, ahol — sajnos — még napjainkban is jóformán állandóan küzdeni kell a társadalmi tényezők rideg közönyével, elfogult előítéletével, szívtelen részvétlenségével és fukar szűkkebliségével. És mert ezen felül emberfeletti erőket kívánó feladat is mindaz, aminek megoldása és diadalra juttatása ott és itt óreá háramlik, óreá vár: félős, vajjon ritka munkaképessége nem roppan-e össze a sokoldalú, súlyos gondok terhe alatt s hogy — magán könnyítendő — vajjon nem válik-e meg előbb-utóbb a mi ügyeink intézésétől, attól az ügyosztálytól, amelynek 1886-ban kezdte meg diadalmas hivatali pályafutását, s amelynek 1898 óta mind máig ő a nagy tiszteletet és közbecsülést szerzett önálló vezetője.

De ha nyugtalan lélekkel, gondterhes aggodalmaskodással és vegyes érzelmekkel figyeljük és vizsgáljuk is a gyorsan váltakozó eseményeket, szabad-e vajjon kételkednünk egy olyan kitűnő egyéniség hangosan hirdetett, többször megismételt és cselekvőleg is igazolt fogadalmában, mint amilyen ő, aki sohasem játszott a szavakkal. Nem bizakodhatunk-e az ő többbízben kijelentett abbeli ígéretében, hogy nem hagy el bennünket a legsúlyosabb megpróbáltatások közepette sem, s hogy megkezdett szépséges művét, a magyar gyógypedagógiai oktatásügy teljes felvirágoztatását be is kívánja fejezni, s hogy egykor olyan kedvező állapotokat és megfelelő törvényes intézkedéseket kíván maga után örökségül hagyni ránk, illetőleg munkásutódainkra, amelyek személyi érdekeink kielégítésének s anyagi helyzetünk javulásának a betetőzését, koronáját fogják képezni, s amelyekkel jelenlegi jogos törekvéseinknek, érdemes munkálkodásunk honorálása teljes közmegelegedésre fog megoldatni. Sohasem felejtjük el azokat a szép kijelentéseit, amelyeket válaszul adott az 1909. évi május 15 én előtte megjelent gyógypedagógiai küldöttség üdvözlésére. Óméltósága ugyanis szószerint

a következő kijelentéseket tette akkor: „Sokra becsülöm a magyar gyógypedagógiai oktatásügy terén működők ragaszkodásának és tiszteletének ama megnyilvánulását, amely a Lipót-rend lovagkeresztjével történt kitüntetésem alkalmából a tantestületeknek és igazgatóságoknak hozzám intézett üdvözlő irataiban, az Önök szives megjelenésében és szónokuk szavaiban kifejezésre jutott. Hogy mennyire szívemen viselem a testi és szellemi fogyatkozásban szenvedők oktatásügyét s az Önök érdekeit, annak legélénkebb bizonyága, hogy amidőn néhány évvel ezelőtt Ö-Excellentiája az elnöki ügyosztály vezetését bízta rám, ennek az igen terhes munkakörnek elvállalása mellett sem hagytam cserben a magyar gyógypedagógusokat; azt az ügykört, amely teljesen szívemhez nőtt, amelynek fejlődése nekem annyi örömet okozott. Legyenek meggyőződve arról, s ezt mondják el megbízóiknak is, hogy ha az Isten élni enged, a jövőben is legfőbb törekvésem leend, hogy az Önök közreműködésével és támogatásával a magyar gyógypedagógiai oktatásügyet előbbre vigyem és ezen oktatásügy munkásainak személyi érdekeit tőlem telhetőleg közmegelegedésre a legeredményesebben szolgáljam.“

Aki ilyen rajongó szeretettel ragaszkodik oktatásügyünkhöz, akinek szive-lelke annyira hozzá van nőve az érzéki és szellemi fogyatkozásban sinylődő szerencsétlen gyermekek mostoha sorsához s az azt szolgáló munkás sereghez, az ideálját, a gyógypedagógiát nem is fogja cserben hagyni soha, míg a Gondviselő erejét, egészségét és munkabírását megtartandja. Erősen bizakodunk hát államtitkárunk fogadalmában. Szeretetet és lelkesedést merítünk az ő példát adó nagy szeretetéből és lobogó lelkesedéséből, hogy igaz hivatásszeretettel dolgozzunk továbbra is azon a pályán, amelyet a szeretet tüze is fog mindenkor fenntartani és megszilárdítani.

Szinte kinálkozik tollunk alá, hogy ebből az alkalomból részletesebben írjuk meg szeretett államtitkárunknak, ami zseniális vezérünknek élet- és jellemrajzát, különösen pedig 25 évi, küzdelmekben és sikerekben gazdag pályafutásának érdemesebb momentumait. Hiszen a jellemzésre olyan nagyon alkalmas és kényelmes az ő férfias erényekben bővelkedő eddigi életének egész perspektívája. Ámde egy ily szellemi nagyság életrajzának a halvány kontúrjai sem férnének el e folyóiratnak szűk keretei között, s különben is ezzel — ha lehetséges volna is azt ide beilleszteni — csak magunknak íránk e helyen olyasmít, amit ugyis mindnyájan igen jól ismerünk. Dr. Náráy-Szabó Sándor államtitkár úr 25 éves

kiváló közszolgálati multja dacára is még férfi korának delén levő, aránylag ifjú ember, aki 25 éves munkásságával nem fejezte be és nem merítette ki emberi rendeltetését; akinek ritka észbeli képességeitől, államférfiúi bölcsességétől még igen igen nagy alkotásokat vár a magyar közoktatásügy. Az ő életének és működésének méltatása a hazai művelődéstörténelem lapjaira tartozik. A történelem fog majd egykoron, sok-sok évtized múlva gondoskodni arról, hogy nemzetünk halhatatlanjai sorában méltó helyre illeszse be az ő dicsőséges nevét, példás életét és elévülhetetlen érdemeit.

Elégedjünk meg most annyival, hogy ezzel az elfogultságtól ment, szíves hangú megemlékezésünkkel hódolattal hajtottuk meg előtte 25. közszolgálati működésének évfordulója alkalmából a magyar gyógypedagógusok őszinte tiszteletének, bizalmának, szeretetének, nagyrabecsülésének és elismerésének zászlaját.

Amidőn e helyről is Isten áldását és sok szerencsét kívánunk államtitkárunk jövődő munkálkodásához, egyben bizalommal kérjük Őméltóságát, hogy nemes szívének jóindulatától jövőre se fosszon meg bennünket, s ne engedje elárvulni a magyar gyógypedagógiát. Legyen ezentúl is istápolója a gyógypedagógia gyűjtő fogalma alá tartozó szerencsétlen gyermekeknek, legyen buzdítója munkás seregének, legyen méltányos elismerője az igaz érdemnek, legyen elnéző, de megingadhatatlan és igazságos ítélője a tévelygőknek, legyen hathatós előmozdítója anyagi érdekeinknek, legyen buzgó harcosa társadalmi tekintélyünk emelésének!

S hogy mindezt megtehesse, legyen hosszú, boldog és örömteljes az élete.

* * *

A gyógypedagógusok az évforduló napján küldöttségileg óhajtottak Őméltóságánál tisztelni. Határozott óhajára a nyilvános ünneptetésről le kellett mondani, nem maradt más hátra, mint e napon táviratban fejezni ki szerencsekívánatainkat. Úgy tudjuk, hogy a gyógypedagógiai intézetek mindegyike küldött e napon táviratot. Személyesen üdvözölték e napon Őméltóságát a vallás és közoktatásügyi minisztériumban is és pedig úgy a miniszter Úr, valamint az államtitkárok és ügyosztályvezetők. A gyógypedagógusok ez alkalommal a 25 év munkásságát feltüntető emlékalbumot készítették, melyet, miután a nyilvános tisztelgésről le kellett mondani, a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának folyó évi december hó 16-án tartott gyűlésén nyújtott át a szaktanács. E gyűlésen Berkes

János szaktanácsi előadó a következő üdvözlő beszédet intézte Óméltóságához:

Méltóságos Államtitkár Úr!

Szeretve tisztelt Elnökünk!

Méltóztassék megengedni, hogy tanácskozásaink megkezdése előtt engedélyt kérjek arra, hogy néhány szót mondhassak. Méltóságod ez évi december hó 2-án töltötte be közszolgálati pályafutásának 25-ik évét. A gyógypedagógiai Intézetek orsz. szaktanácsának azóta ma van első alkalma Méltóságodat a körében tisztelhetni, azért örömmel ragadja meg ezt az alkalmat, hogy Méltóságodat e nevezetes évfordulón az őszinte nagyrabecstülés, tisztelet, hála és szeretet szavával üdvözölje és hálájának, ragaszkodásának szeretetének jegyzőkönyvileg is kifejezést adjon.

Méltóságos Uram nem hallgathatom el, hogy bizonyos mérvű megilletődéssel beszélek, mert a gyógypedagógiai intézetek összessége, harmonikus együttérzéssel, ezt a nevezetes évfordulót fényessé, felejthetlenné óhajtotta tenni. Nagyrabecstülésének, szeretetének méltóképen óhajtott kifejezést adni. Méltóságod azonban azt kívánta, hogy ez a jubiláris idő csendben, szinte nyomtalanul muljék el. Tiltakozott minden feltűnést keltő üdvözlés ellen, erélyesen hiúsított meg minden zajos ünneplést.

Tiszteletben tartottuk Méltóságod kívánságát, kerültük a feltűnést, érzelmeinknek nagy részét elnyomtuk. Azonban Méltóságos Uram a közös, bensőséges érzésnek egy kicsiny töredékét nem sikerült visszafojtanunk. Annak ki kellett törni, mert az ellentállási erőnknel nagyobb volt a megnyilatkozni vágyó szeretetünk. Ennek tárházából óhajtunk mi a mai üdvözlésünkkel, őszinte köszöntésünkkel csendben, zajtalanul egy kicsiny részt felajánlani. Erre nekünk bátorságot ad a magyar gyógypedagógiai oktatástügy utolsó 25 éves multja. E 25 év alatt a gyógypedagógusok munkássága Méltóságod közszolgálati tevékenységével annyira összeforrott, hogy szabad abban a hitben élnünk, melynélfogva Méltóságod őszinte köszönetünket elfogadja, szívesen veszi.

Méltóságos Urunk! Szavakban méltatni Méltóságodnak 25 éves széleskörű munkásságát nem akarjuk, mert azt szavakkal kimeríteni hosszas ékesszólással sem lehet. Ezt a 25 éves munkásságot képekben kívántuk megörökíteni. Ezek a képek többet mondanak minden ékesen szóló beszédnél.

Elmondják, hogy ez a 25 év a magyar gyógypedagógiai

oktatásügy terén történelmi kornak, hogy ezelőtt 25 évvel gyógy-pedagógiai oktatásügyünk a közoktatás szervezetében mily igénytelen, mily kicsiny jelentőségű hajtás volt és Méltóságod annak miként rakta le a szilárd és magdönthetetlen alapjait.

Elmondják, hogy a gyógypedagógia fogalma alá sorolt intézmények miként szaporodtak, miként hajtottak újabb és újabb ágakat és ma a gyógypedagógia mennyi és hányféle intézményt foglal magában.

Elmondják azok a képek, hogy Méltóságod milyen lázas tevékenységgel fogott a munkához, milyen nagy akadályokkal kellett megküzdenie, hogy az oktatásügy szűk korlátait ledöntse.

Elmondják, hogy Méltóságod intézeteink kül- és belterjes fejlődése érdekében mit és mennyit művelt.

A szaktanácsi intézmény, a gyógypedagógia tanítóképző, a 16 siketnémák intézete, az 5 vakok intézete, a szellemileg fogyatékosok 8 intézménye, az ideges gyermekek középiskolája, a gyógypedagógiai pszichológiai laboratórium, a beszédhibások gyógyító tanfolyamai mind és mind beszélhetnek és Méltóságod humanisztikus érzését, Méltóságod nagyságát hirdethetik. Amit pedig azok a képek elhallgatnak, mindazokról az általános pedagógia tehetne tanuságot.

Ezekről beszélnek azok a képek, amelyeket a magyar gyógypedagógusok összessége és a magyar gyógypedagógiának többi munkásai is, a közös cél felé való törekvő közös munkából fakadt szeretettel egy albumba foglalt össze s felajánlja azt Méltóságodnak azzal az alázatos kéréssel, fogadja el azt Méltóságodtólünk, mint 25 éves munkásságának és a mi őszinte tiszteletünknek, nagyrabecsülésünknek és szeretetünknek szerény és halvány szimbólumát.

Méltóságod azonban még sem a korával, sem a munkabírásával nem ért el munkaszünetet jelző határköhöz. A magyar gyógypedagógia sem büszkélkedhetik még azzal, hogy e téren tenni-való már nincs. Van, a fogyatékosok oktatásügyének törvénybe iktatása még ezután következik. E nagyfontosságú kérdés szintén Méltóságodtól várja a megoldást. Bizunk, reméljük, hogy Méltóságod a magyar gyógypedagógia dicsőségére ezt a kérdést mielőbb dülőre fogja juttatni. Ez lesz annak a babérkoszorúnak legfőbb és legszebb ékessége, melyet a magyar gyógypedagógusok összességének és az érzéki és értelmi fogyatékosoknak hálája fon Méltóságod homlokára.

Ehhez a még hátralévő nagy munkához kívánunk Méltóságodnak erőt és kitartást azzal a hő fohással, hogy az Isten Méltóságodat a magyar kultúra javára még igen sokáig éltesse.

Óméltósága látható meghatottsággal hallgatta meg az üdvözlő beszédet és átvevén az emlékalbumot, körülbelül a következőket válaszolta:

Nem gondoltam arra, hogy ma itt Önök között ünnepeltetésben részesülök, s így a magyar gyógypedagógusoknak ily alakban megnyilvánított szives figyelme jól eső érzéssel tölti el lelkemet. A 25 éves szolgálati jubileumnak nézetem szerint sem általában, sem az én esetemben nincs nagy jelentősége, mert legfeljebb arra emlékezteti az embert, hogy közeledik a jól megérdemelt nyugalom felé.

Egész eddigi működésem ideje alatt csak kötelességeimet igyekeztem teljesíteni úgy, amint azt minden becsületes embernek tennie kell. Mindig tekintettel voltam arra, hogy a gyógypedagógia terén mi a tenni való s a teendőket mindenkor legjobb tudásom és meggyőződésem szerint igyekeztem elvégezni. Az odaadó és sokszor örömteljes munkálkodásból azonban sohasem kívántam magamnak érdemeket kovácsolni. Az én 25 éves szolgálati működésem szorosán össze lévén kapcsolódva a gyógypedagógiai oktatásügy terén működő munkatársaim buzgó hivatali tevékenységével: Az én 25 éves szolgálati jubileumom egyszersmind az Önök 25 évi dicséretes működésének is ünnepe. A magyar gyógypedagógusok és köztük az Önök egyakarató, lelkes munkásságának tudható be ugyanis, hogy a különleges oktatásügyünk terén elért sikerek nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is méltó elismerésre találtak. Hálás lélekkel köszönöm meg szives megemlékezésüket. Amidőn őszinte örömmel és mély köszönettel fogadom el a magyar gyógypedagógusok által felajánlott ezt az igen értékes albumot, kijelentem, hogy azt legbecsesebb emléktárgyaim közé sorozva, gondos szeretettel fogom megőrizni.

Az emlékalbum tartalma a következő: Az 1. lapot Óméltósága arcképe díszíti. A 2. és 3. lapon olvasható a gyógypedagógusoknak Óméltóságához intézett üdvözlő felirata, melynek szó szerinti szövege ez:

Méltóságos Államtitkár Úr!

Kegyess Pártfogónk!

A siketnémák, vakok, gyengeelméjűek intézeteinek és a gyógypedagógia nevezete alá csoportosított többi, valamennyi intézmé-

nyek tanárai tiszteletük és nagyrabecsülésük érzésével köszöntik Méltóságodat abból az alkalomból, hogy a közügy szolgálatában 25 évet immár eltöltött.

Ennyi időnek súlya jelentékeny nyomatékkaal esik az ember életének serpenyőjébe. Ennek elgondolása elsősorban érzéssbeli hullámokat kelt lelkünkben s támaszt bizonyára Méltóságodban is. Mert e 25 év Méltóságod életéből is az emberi élet közepe, legjava: a férfi élet dereka.

De a mulandóság érzetét csakhamar felváltja a maradandóság tudata. Nekünk is jól esik e 25 éves multnak férfias küzdelmét, a kitartó munkának gyönyörűségees eredményét még egyszer elvonultatnunk lelki szemeink előtt. Mert édes nyugovó pontja ez a jelennek s értékes záloga a jövőnek. Arról biztosít, hogy az eddigi sikeres munkával járó buzgóság és avatottság, tapasztalat és tudás: alapja még hosszú, áldásos működésnek, mely maradandó nyomokat fog hagyni nemzeti művelődésünk történetében.

Méltóságod ezelőtt 25 évvel lépett a magyar közoktatásügy központi szolgálatába. A legnehezebb és leghumánusabb kulturfeladat: a siketek és vakok elhanyagolt oktatásügye jutott osztály részül. Akkor még csak két kialakult intézet — a váci és budapesti és két fejledező — a temesvári és aradi — védte a siketnémák ügyét. A vakok számára is még csak egy intézet szolgált menedékhelyül: a budapesti.

Ma, 25 év multán, 16 kifejlett siketnéma-intézet és a vakok számára létesített 10 különböző szervezetű intézmény részelteti jótéményeiben a természet e mostoha gyermekeit.

Ez érzéki hiányosságban szenvedőknek sorsa csakhamar felkeltette a szellemi gyengességben sínylőddők iránt is a figyelmet, a rokonszenvet. Az első ilyenmű állami intézet — a budapesti — a Méltóságod nemesen érző szívének élő tanúbizonyása. Gyors egymásutánban követte ezt még 10, többé-kevésbé hasonló szervezetű intézmény létesítése.

A dadogók és hebegők s más beszédhibákban szenvedők tanításügye egy központi állami intézménnyel s több nagyobb városban szervezett tanfolyamokkal a Méltóságod szándéka és terve szerint nyert általános, országos megoldást.

A szellemi rendellenességek tanulmányozására szervezett tudományosan kísérletező intézet — a messze töldön híres — szintén elválaszthatatlan Méltóságod nevéttől.

A gyógypedagógiának legújabbik hajtása: az ideges gyermekek alsó és középfokú iskolája pedig arról tanúskodik, hogy

Méltóságod minden elhagyatott lelkűnek érzékenyszívű felkarolója, nemes istápolója és jövő megmentője.

Ismerjük végül Méltóságodnak azt a legújabb nemes szándékát is, hogy törvényhozásilag országosan kíván a siketek, némák, vakok és gyengetehetségűek iskoláztatásáról, tankötelezettségéről gondoskodni. Amit eddig az egyesek önzetlen lelke, avagy nemes becsvágya részletenkint alkotott, azt a törvény erejével óhajja Méltóságod kiegészíteni, teljessé tenni, megszilárdítani. Százados álmodásunk, vágyódásunk és törekvésünk tárgya is ez a tankötelezettség.

E nagy és nehéz feladatok sikeres megoldásának következményeképp aztán Méltóságod még tágabb működési kör betöltésére, a nemzetnevelő közoktatás legfontosabb és legbonyolultabb ágának vezetésére hivatott el. Harminckétezer tanítónak lett Méltóságod atyai gondozója. De mi most is különösképen a magunkénak tekintjük és tiszteljük Méltóságodat. Méltóságodat ugyanis a tartalmas multnak munkálatai között egy, — a nemes példán lelkesülő — ifjú gárda vette körül és követte. E munkás csapatot egyrészt a tettekész lelkeség, másrészt a mult hagyományainak tisztelése jellemzi. Ami különleges nevelő-oktató munkánk nem azonosítható a többi tanítóéval. Ezeknek szintén nehéz és nemes a feladata: az anyatermészet tehetégeit tehetségekké fejleszteni. Nekünk azonban ezenfelül a mostoha természetnek mulasztásait kell helyre hoznunk és a hiányzó erőket pótolnunk. Mi nehéz munkánk értékét nem szabtuk munkánk méltatásának arányához. Önerzetes buzgalommal törekedtünk hasznára lenni a nemzetnek és az emberiségnek, hogy kiérdemeljük Méltóságod megalégedését és azt az elismerést, mellyel következetesen dolgozó társainak nevezett bennünket.

Igyekeztünk megérteni Méltóságodat: az ügy külső fejlődésével lépést tartott annak belső szervezettsége is. Tanterveinkkel megelőztük a külföldet, tanítóképzésünk a kor színvonalára emelkedett, tankönyvirodalmunk lendületnek indult, gyakorlati eredményeinkre pedig felemelő önérettel tekinthetünk.

Mindezekért nem is maradt adós a közvélemény: egy ország adózik elismeréssel Méltóságodnak s a külföld magas önérzete is tisztelettel említi Méltóságodnak a magyar gyógypedagógia terén elért eredményeit, érdemeit.

És ez nemcsak Méltóságodnak elégtétel, nemcsak a mi büszkeségünk, hanem dicsőségére válik nemzetünknek is.

Nekünk, akik Méltóságod tiszteletére és üdvözlésére most itt

alulírottan egybejöttünk, lehetetlen Méltósággal együtt nem örülnünk. Mert mi is egy életet szenteltünk a mások könnyeinek felszárítására, mi is életünknek a legerősebb részét, lelkünknek a legnemesebb hegyületét áldozzuk az előttünk is szent ügyre. Tehát nekünk is örömrünk a Méltóságod munkájának sikere és öröme. Vajha a jövő is megtartaná, megerősitené ügyszeretetünket!

Tisztelettel üdvözöljük Méltóságodban az eredményesen munkás 25 éves multnak nagyérdemű képviselőjét, a hazai közoktatásügynek egyik kimagasló vezérlő férfiát.

Óhajtjuk és kívánjuk, hogy a nemzeti közjó oltára körül szerzett lelki gyönyörűségei sokasodjanak meg a boldog családi szentélyben, melynek boldogítója, osztoptagja Méltóságod.

Az Isten tartsa meg Méltóságodat viruló jó egészségben, alkotó erőben kedves uri családjának, édes hazánknak, az ügyefogyottak és a tisztelettel alulírottaknak is javára, örömére, kik egyen egyen is ajánlják magukat Méltóságodnak kegyes jóindulatába.

Budapesten, 1911. évi december hó 2-án.

Ezt követi a 4—18. lapokon a gyógypedagógusok sajátkezü aláírásai, még pedig intézményenként csoportosítva a szerint, hogy ki melyik intézménynél szolgálja jelenleg a gyógypedagógia ügyét. Az egyes csoportok aláírási sorrendjét az intézmények rokonsága és keletkezési ideje szabta meg így: I. Siketnémák intézetei. II. Vakok intézetei. III. Szellemileg fogyatékosok intézetei és iskolái. IV. Hibás beszédűek áll. tanfolyama és a pszichológiai laboratórium. Az ilyen sorrendben elhelyezett aláírási lapok felső részén megfelelő címfeliratok jelölik meg, hogy az illető lapokon mely intézmény tan-, vagy vezetőszemélyzetének aláírásai olvashatók. Az összes aláírási lapokat egyszerű, de művészü kivitelü rajzolt keret díszíti, amely keretdísznek színárnyalata az élesebb különbségtétel céljából a gyógypedagógiai intézmények négyféle tagozottsága szerint más és más. E szerint:

I. Kék színárnyalatú keretdíszben foglalnak helyet a siketnémák intézeteiben működők a következő sorrendben: a 4-ik lapon a *váci*, az 5. lapon a *temesvári* és *budapesti izr.*, a 6. lapon az *aradi* és *kolozsvári*, a 7. lapon a *budapesti állami*, a 8. lapon a *kaposvári* és *kecskeméti*, a 9. lapon a *szegedi* és *jolsvai*, a 10. lapon az *egri* és *debreceni*, a 11. lapon a *körmöcbányai* és *soproni*, a 12. lapon az *ungvári* és *pozsonyi* intézetek tanszemélyzete.

II. Zöld színárnyalatú keretdíszben foglalnak helyet a vakok

intézeteiben működők a következő sorrendben: a 13. lapon a *budapesti kir.*, a 14. lapon pedig a *kolozsvári* és a *budapesti Wechselmann-féle*, továbbá a *szegedi* és *szombathelyi* intézetek tanszemélyzete.

III. Piros színárnyalatú keretdíszben foglalnak helyet a szellemileg fogyatékosok intézeteinél és iskoláinál működők a következő sorrendben: a 15. lapon a *budapesti* és a *borosjenői* áll. gyógypedagógiai intézetek és az *ideges gyermekek* budapesti alsó- és középfokú intézete; a 16. lapon a *budapesti áll. kiségitőiskola*; a 17. lapon pedig a *kecskeméti*, *csongrádi*, *egri*, *szatmári* és *debreceni* áll. kiségitőiskolák tanszemélyzete.

IV. Arany színárnyalatú keretdíszben végül a 18. lapon olvasható a beszédhibák javítására szolgáló áll. tanfolyam és az áll. pszichológiai laboratórium vezető személyzete.

A 19—73. lapokon sötétszürke papíron a már ismertetett szempontok szerinti egymásutánban külön-külön lapokon a gyógypedagógiai intézetek épületeinek fényképei és az illető intézetek tanszemélyzeteinek csoportképei, továbbá 3 különálló csoportkép töltik ki az albumot a fentebb leírt sorrendben.

Minden egyes fényképet japán selyempapír védő-lap borít, amelyen megfelelő szöveg állapítja meg, hogy mit ábrázol az alatta látható fénykép.

Ez a hosszában nyíló emlékalbum sötét barnára pácolt, sima bőrbe van kötve, melynek boríték-tábláit a sarkok tájékára illesztett 4—4 dr. szintén bőrrel bevont gomb védi. A boríték-táblákat oldalt 2 drb. ezüst csatt kapcsolja egybe.

A felső boríték-táblának egyetlen díszje és egyszersmind az albumnak címe is egy négyzetformába komponált művészi kivitelű monogram, mely magában foglalja a „Dr. N. Sz. S.” betűket és az „MDCCCLXXXVI—MCMXI.” évszámokat. Ez a négyzetes alakú monogram egy virágformából stilizált kör belsejébe a boríték-tábla közepén bőrvésési és bőrdomborítási technikával van kidolgozva.

Az albumban levő üdvözlő felirat szövegét, valamint az aláírási ívek címeit is ifj. *Bründl Ödön*, a siketnémák budapesti állami intézetének rajztanára úgynevezett antiqua betűkből parafairóeszközzel írta le. Ugyanezzel az eszközzel készítette az aláírási ívek általa tervezett egyszerű keretdíszítését is. A jelzett monogrammot szintén ő tervezte, míg a vésési és domborítási technika *Fischof J. Jenő* bőrműiparos ügyességét dicséri.

Hangképzés — beszédtanítás.

Semmit ne tanítsunk, amit a gyermek nem lát, nem szemlél.
 Ne tanítsunk pedig se anyagot, se kifejezést. De mikor el kell végezni a kijelölt beszédkört s a felső osztályok leíró szemléltető oktatásának kijelölt anyagát! Hát el kell végezni, de ne úgy, mint sok helyt, teszik az iskolaszobában, hanem a helyszínén. El kell minden intézetnek látva lennie a megfelelő szemléltetési eszközökkel, amit a tanterv előír, de e mellett el kell vinni a gyermeket a közvetlen szemléletet nyújtó helyre is. Ha a szabóról tanul, először a szabónál kell látogatást tenni, de azonfelül kell az iskolában tű, cérna, posztó, szövet, gyűszű, vasaló stb. stb. A gyermek ne *jelekkel* varrjon, ne kézmozdulattal vasaljon, hanem tegye vagy lássa azt a valóságban, ez az alkalomszerűség, ez az igazi szemlélet. Ennek az igazi szemléletnek kell megadni a helyes kifejezését és csak azt a kifejezést kell tanulni, amit tényleg lát és szemlél, vagy látott és szemlél a gyermek. Nemcsak a tárgyakat kell szemléltetni, hanem a helyzeteket, ténykedéseket is. Egyik gyermek p. o. tűt tart a kezében. Ennek a helyzetnek ez a megjelölése: *Én tűt tartok a kezemben.* Vagy *X. Y. tűt tart a kezében.* Más kifejezés mondatása, mint néhol hallottam: „Hogyan mondanád ezt többes számban?” nemcsak nem segíti elő a beszédet, sőt zavarólag hat. Az a lényeges, hogy a gyermek a látotthoz hasonló helyzetben, ugyanezt a kifejezést tudja használni. Képzelt helyzeteket megnevezni fejlettebb nyelvtudással lehet csak, fejlettebbel, mint a siket-némáink bírnak. Az igazi szemlélet követelménye ellen igen sok helyen vétének. Elhiszik, hogy a gyermek már látott hasonló helyzeteket s csak kifejezést adnak a helyzet szemléltetése nélkül, vagy szóval adnak magyarázatot. A szó magyarázat azonban igen hiányos. Mondjuk p. o. ezt a helyzetet „A szabó gyűszűjével tolja a tűt” szemléltetés nélkül kellőleg megérteni nem lehet. Sem a gyűszű, sem a tolja más szóval nem helyettesíthető, a ténykedés pedig olyan különleges, melyhez hasonlót szintén nem egyhamar végezzünk. Ha nem szemléltetjük a varrást s a varrás közben végzett mozdulatot, akkor ezt a kifejezést a gyermek sohasem fogja kellőleg megérteni. Hogy még sem akadnak fenn sokan ezen, azt tudom; egyszerűen lejelelnek egy mozdulatot, de ez a mozdulat nem fedi a ténytet teljesen s a képzeletnek enged tág teret. Aki az ilyen egyszerűbb szemlélet felett napirendre tér, az más esetben is így tesz, az tanítani fog a vasöntvényekről, az öntés módjáról, anélkül, hogy illet a gyermek láthatna, az nyu-

godtan fog a kávéról, a rizstermelésről tanítani s nem fog arra gondolni, hogy nem csak az ismeret értéktelen amit nyújt, de a kifejezésnek se tudja a gyermek máskor hasznát venni. Azt mondhatnák, hogy ha a gyermeknek mindent látnia kell, akkor keveset tanulhat. A valóság azonban az, hogy a napi élet megértése maga annyi ismeretet kíván, hogy évek munkája szükséges annak megtanítására. Mind olyan ismeret, amit szemléltetni lehet és kell. A közvetett szemlélet az alsó fokon egyáltalán ne forduljon elő, a felső fokon azonban, ahol utalni lehet korábbi szemléletre, a közvetett szemlélet is megfelelő lehet. Áll ez a realiakra különösen, amidőn már általánosabb kijelentést is tehetünk.

Először a szó valódi értelmével legyen tisztában a gyermek, csak azután tanulja meg annak átvitt értelmét. A halló gyermek is előbb tanulja meg a valódi jelentését a szónak és senkinek sem jutna eszébe, hogy fennakadjon s a gyermeket csekély képességűnek tartsa, mert az átvitt értelmű kifejezéseket nem érti. Menynyivel természetesebb ez a siketnémánál, akinek még a valódi szemlélet kifejezéseit is nehéz elsajátítania. Mégis több helyt tapasztaltam, hogy már az alsó fokon is előszeretettel tanítják a közmondásokat s a tanulságokat. Hogy ezeknek a beszédtanításnál nincs szerepük, hogy ezek a beszédtanítást nem segítik elő, az bizonyos. Még a ragok átvitt értelmű használata is sok nehézséget okoz. A gyermek p. o. tanulja, hogy „a toll a kezemben van“ s látja is, hogy ott tartom. Milyen könnyen zavarodik meg különösen az a gyermek, akit a ragokra kelletténél jobban eszméltetnek, mikor azt kell tanulnia, hogy „délben ebédelünk“, vagy „a fiú a sötétségben eltévedt“. Hátha még azt olvasta, hogy „zavarában nem találta meg az ajtót“ a *ban-ben* jelentése úgy megzavarja, hogy igazán nem tudja hányadán van. És ha mindez akkor történik, amidőn a gyermek még csak concreten gondolkodik, mint a siketnéma általában, amidőn tehát értelmi képessége még fejletlen, szóbősége és kifejezésbeli ügyessége korlátolt, mennyire hátrányosan kell, hogy befolyásolja ez a beszédtanítást. Az alsó fokon tehát ki kell küszöbölni a képletes beszédet, az átvitt értelmű kifejezések használatát, sőt a felső fokon is nagyon óvatosan kell vele bánni.

A tanítás legyen a gyermekre nézve is cselekvő. Talán ez ellen vétenek legtöbbit az intézetekben. De körülbelül ez a legnehezebb is, mert nemcsak a tanár teljes aktivitását kívánja meg, hanem a gyermek állandó közreműködését is. Fentebb már egyszer rámutattam arra, hogy mily kevésbé felel meg az olyan álta-

lános kérdés, amint: „Hová mennek az emberek vasárnap?” a gyermek érdeklődésének. De még kevésbé köti le a figyelmét az olyan, hogy: „a tehén hasznos háziállat”. Olyan általánosságok, melyek lehetetlen, hogy egyebet, mint nem a gyermek lelkéből fakadó, betanult feleletet, vagy kijelentést eredményezzenek. Hasonlít ehhez a régi német nyelvtanítási eljárás, amelyre a középiskolából mindnyájan eléggé emlékezhetünk s amelyektől a mai német nyelvtanok is hemzsegnének. „Az atyámnak háza. Az anyámnak tollkése. A gyermek lapdája” stb. stb., hogy mind a három nem ragozása gyakoroltassék. Persze, hogy ezen az úton nem tanultunk meg németül. De ezen az úton a siketnéma sem tanul ám meg beszélni. Hogy mit értek cselekvő résztvevésnek, azt a következőkben kívánám kifejtetni. Előbb egy példát mondok el. Mint kis gimnazista, cseregyermek voltam. Egyik napon, háziasszonyom, aki egy kukkot sem tudott magyarul, amint hogy én meg alig valamivel többet németül, azt mondja anyanyelvén: „te siess, hozz be forgácsot”. Annyit értettem, hogy hozzak valamit s azt meg gondoltam, miután épen ebédfőzés folyt, hogy a főzéshez szükséges az a valami, hoztam tehát petrezselyem zöldjét. Persze nem ez kellett, újra kiküldött tehát forgácsért s mert látta, hogy tanácstalanul állok, kijött utánam az udvarra s rámutatva a forgácsra mondta: „ezt hozz be”. Cselekvőleg tanultam meg a tárgy nevét és a kifejezést is.

Ilyen módon kell a siketnémának is foglalkoznia. Nem képzel cselekvést kell megjelölnie, nem képzeletben kell ennie, nem így utaznia, ha azt akarjuk, hogy vérévé váljék a kifejezés s azt alkalomadtán használni is tudja. Ez a mód kizárja azt, hogy olyan dolgokról tanítsunk, amelynél a gyermek nem vesz részt, nem foglalkozik, s saját cselekvésétől szóval is számot nem ad. Az alsó foknak ez a cselekvőleg résztvevő szemlélet és ténykedés a főteendője, a hozzávaló alkalmak megteremtése pedig a tanár legfontosabb feladata.

A cselekvő szemléltetés egyenesen kizárja az unalmas részletezést és leírást s önkénytelenül is csak a lényeges és szükséges ismertetőjeleit a tárgynak és szemléletnek fogja mindenki megragadni, mert csak ez érdekli a gyermeket.

A cselekvő szemléltetés kizárja a *ha-t*. „Ha egy poharat szüntig megtöltök vízzel és széleit megnedvesítem s reá papírlapot teszek, akkor a pohárból felfordítás után sem ömlik ki a víz”. Csak példának idézem ezt a mondatot, mely úgy taníttatik meg, hogy a gyermek nem végzi a cselekvést, hanem csak látja annak

keresztülvitelét. A cselekvő szemléltetés nem ezt kívánja s nem ilyen mondatot kíván. „Ezt a poharat teletöltöm színültig vízzel. A széleit megnedvesítem s befödöm a papírlappal, hogy levegő ne férjen a vízhez. Most felfordítom a poharat és nem ömlik ki belőle víz“. Nem feltételezés, nem a képzelt cselekvés munkáját kell nehézkes s a közönséges életben elő nem forduló kifejezésekkel megjelölni, hanem a tényleg végzett cselekvést kell szokott nyelvezettel közölni tudni. És ilyen kifejezések özönével fordulnak elő az alsó fokon is. Mindenestre ez is hozzájárul ahhoz, hogy a beszédbeli készség nem fejlődik olyan mértékben, mint kívánatos volna.

Ne ismételjük és ne ismételtessük se a kérdést, se a feleletet. Azt hiszem sokan meg fognak ütödni ezen a kívánságon. Mikor most elsőrangú fontosságúnak tartjuk, hogy a gyermek a kérdést ismételje, mert másképp nem bizonyosodhatunk meg arról, vajjon megértette-e. Vajjon? Én azt hiszem, a kérdés megértésének bizonyoságául a helyes felelet szolgál. Vagy egyetértünk ebben? Hát akkor miért ismételtetik a kérdést, miért ismételtetnek minden kérdést? Hogy a gyermek megtanuljon kérdezni? Hát úgy tanul meg a gyermek kérdezni, ha az *én* kérdésemet ismétli? Mind meg annyi kérdés, mely megérdemli, hogy megkíséreljük rá a feleletadást. Hogy a kérdés ismétlése és ismételtetése csak ok nélkül rabol el időt, könnyű bizonyítani. Hogy miért kell ismételtetni a kérdést, arra hallottam már olyan választ is, hogy a szájról való leolvasás nehézsége miatt megtörténhet az, hogy a gyermek a kérdést nem értette meg, az ismétléssel tehát ezt az esetleges meg nem értést kiküszöbölhetem. Látszólag helyes volna ez a megokolás, de csak látszólag. Ha a gyermek nem értette meg a kérdést, én magam gyorsabban és pontosabban tudom ismételni, ha pedig megértette, akkor felesleges vele ismételtetni. Azt hiszem azért kérdezzünk, hogy reá feleletet kapjunk. Ha egyszeri kérdéseinkre nem kapunk feleletet, akkor vagy nem értette meg a gyermek a kérdést, vagy nem tud reá válaszolni. Ha nem értette meg, akkor úgy is nekem kell újból kérdeznem, őt tehát a kérdés ismétlésére úgy is hiába szólítom fel, ha pedig megértette, akkor az ismételtetés csak időpocsékolás s a tanítás élénkségének rovására megy. Ha pedig nem tud reá felelni, akkor kétszer, háromszor is ismételtetheti, az eredmény semmi marad, mert feleletet a másodszori ismétlés után sem kaphatunk. Ez a feltevés tehát nem indokolja a kérdés ismétlésének szükségét. Én még azt sem tartom helyesnek, hogy a gyermekek velem mondják el a kérdést.

Olyan mechanikus megszokott mód ez, mely semmit sem ér, de arra alkalmas, hogy a tanítás gyorsasága s a gondolkozás frissesége szenvedjen. A szájról való megértés sokkal gyorsabb és sokkal pontosabb, ha tisztán a szem végzi ezt a feladatot, mintha a beszédszervek együtt működésével jár. Gyorsabb menetű, gyorsabb kiejtésű lehet a kérdés, jobban elősegíti a szájról való olvasás készségét, mintha a lassabb mozgású beszédszervek kedvéért a kérdést maga a tanár is lassubb kiejtéssel mondja. A szájról való megértés határozottan szenved a kérdésnek együttmondása miatt s ebben látom annak az okát, hogy még a felsőbb osztályokban is olyan tagolt és vontatott a kérdés, és a beszéd, mint az alsóbbakban. Pedig a minduntalan ismétlődő kérdéseket, mint: Mi ez? Hány óra van? Mi a neved? sokkal gyorsabban, egy fonetikai szóval is ki lehetne ejteni s nem kellenék kettőt, sőt hármat csinálni belőle. Ma rendszeren így hangzanak e kérdések Mi ez? Hány óra van? Mi a neve? holott így kellenék hangzaniok: Miez? Hányórávan? Mianeve? Még a kérdésnek együtt való elmondása sem indokolható, hát még az ismétlése. Fentebb azt bizonyítottam, hogy miért nincs az ismétlésnek haszna, rátérek arra, hogy mi csoda hátrány származik belőle. Az első hátrány, hogy sok időt vesz igénybe, a másik, hogy a tanítást sablonossá teszi, a harmadik, mindkettőnél fontosabb, hogy a gyermek nem a feleletre gondol a kérdés feltevése után, hanem a kérdés sorrendjére, hogy az ismétlés esetén hibát ne ejtsen. Pedig az volna ugy-e bár a célunk, hogy a gyermek a feleletre gondoljon s a mi gondolatunkat tovább fűzze. Kicsiny jelentőségűnek látszik ez, de tapasztalatból mondhatom, hogy ott, ahol a kérdések gyors elmondása után azonnal a felelet adást kívánják, a tanítás sokkal élénkebb, a feleletek pontosabbak s gyermekek értelme fejlettebb. De ez természetes is, mert egy óra leforgása alatt hosszú gondolat soron mehetünk végig, míg az ismételtetéssel alig egy-két gondolat merülhet fel.

Hogy a gyermekek a kérdés ismétlésével a kérdés feltevést, a kérdezőtetést tanulják meg, ezt határozottan tagadom. A kérdésnek saját lelkükből és ismeretükből kell fakadnia, s még ha be is tanulják, akkor sem a tanár kérdésének közvetlen ismétlése, hanem a másnapi gyakorlás alkalmával, emlékezetükből való ismétlése a helyes. Sok panaszt hallottam, hogy a gyermekek nem tudnak kérdezni, pedig eleget gyakorolják. De ha ily módon gyakorolják, akkor nem csodálom, hogy még a legügyesebb gyermek is ügyetlen kérdező lesz.

De nem csak a kérdést nem ismételtetem minduntalan, hanem a feleletet sem mondatom el minden gyermekkel. Hisz amíg 12—14 gyermek ugyanazt a feleletet ismétli, csak az gondolkodik, aki éppen felel, a többinek a szellemi munkája szünetel, a figyelme pedig ellankad. Azt meg épen nem tartom helyesnek, hogy egyik gyermek feleletét a másik ismétlje azzal hozzá adással, hogy N. N. azt mondta, hogy . . . Ezt a kifejezési formát természetesebb s megfelelőbb alkalmakkor is gyakorolhatom. Ha p. o. valamely gyermek a látottakról számol be, vagy otthon tapasztalt élményeit mondja el, mennyivel közvetlenebb lesz a kérdés „láttad, mit mondott N.?”

Nem volt szándékom, hogy végig tarlózzam a beszédtanítás szántóföldjét. Hiszen lehetne még sok megjegyzést fűzni p. o. a ragozások csekély értékéről, az egyes igeidők megrendelt átváltoztatásáról, a terminus technikuskok túltengő használatáról stb. stb., melyek mind hátrányosan befogásolják a beszédtanítást. Talán más alkalommal visszatérek ezekre is, a jelenben azonban még csak a fogalmazás gyakorlásáról kívánok néhány megjegyzést tenni.

Egyik célja a beszédtanításnak az is, hogy a gyermek saját gondolatait írásban közölni tudja. E tekintetben, azt hiszem nem mondok újságot, nagyon hátra vagyunk. A mi siketnémáinknak a kiváltságosai tudnak csak fogalmazni s ebbeli képességüket is inkább a gyakorlati életben s nem az intézetekben szerezték. Keressük ennek az okát is. Részben ott találom meg az okot, hogy a tananyag másolása igen sok idejüket veszi igénybe, a mit a tanultak gyakorlására fordíthatnának eredményesebben, Kétségtelen, hogy a tanyanyag leírása igen elfoglalja a gyermekeket, de ezen addig nem lehet segíteni, míg alkalmas tankönyvek nem lesznek. A másik ok, nézetem szerint, ott keresendő, hogy a fogalmazás anyaga nem a gyermek érdeklődési köréből vétetik. Bizonyos iskolai ize van mindeniknek, megrendelésre készül a legtöbbje, előzetesen megadott tartalommal. Ezt a kényszer fogalmazást kell elsősorban megszüntetni. Az alsó fokban nem kerekded leírásra kell törekednünk, hanem inkább egyszerű gondolatok leírására, még ha az csak egy mondatban történik is. Igen helyes a naplónak az írása, különösen, ha ez nem abban merül ki, hogy mit látott a gyermek, hanem arra is szolgál, hogy mit gondolt s mit kérdezett. Tagadhatatlan, hogy igen nehéz a gyermeket arra szoktatni, hogy valamit észrevegjen s azt megrögzítse, de csak így lehet elérni azt a célt, hogy a felső fokon összefüggő s logikus kapcsolatú fogalmazványt kaphassunk tőle. Az alsóbb osztá-

lyok füzetekben életre való nyomait látjuk ennek, csak a fokozatos kiépítés hiányzik. Mintha az előforduló események csak azért iratnának a füzetbe, hogy megrögzítesenek, de nem azért, hogy ezen az alapon a fogalmazás, a logikus gondolkodás előmozdítassék. Rendszerint csak az iskolában lejátszódó apróságok, mint: „N. N. leejtette a könyvét.“ „X. Y. felvette.“ „N. N. ügyetlen volt.“ „Vigyázni kell a könyvre.“ rögzíttetnek meg a tanár figyelmeztetése és előmondása, vagy a falitáblára való iratás útján; de már arra kevés helyen sarkalják a gyermeket, hogy önmaga vegyen észre valamit s önmaga fejezze ki észrevételeit. Nem a megrendelésre készülő észrevételt értem, hanem azt az öntevékenységre buzdítást, mely a gyermeket észrevétlen arra sarkalja, hogy megnyilatkozzék. Milyen szép eredmények volnának elérhetőek p. o. ha a gyermekek papírra vetnék észrevételeiket s azt naponta bemutatnák s kijavítás után füzeteikbe írják. Minden gyermek füzete más és más tartalmú lenne és éppen az mozdítana elő a megnyilatkozás vágyát. Helyeselni tudnám azt is, hogy egy bizonyos tárgyról, vagy képről írja le minden gyermek megfigyelését. Ki ki annyit, amennyit tud. Jóakarátú buzdítás, a korholás helyett szeretetteljes segítés azt hiszem igen elősegítené munkánkat. Ezen az úton bizonyára szebb eredményeket érünk el, mintha a gyermek hibátlanul tudja az ígét ragozni, sőt megmondja az igeidőket, még a módot is, de arra képtelen, hogy leírja helyes alakban, megfelelő kifejezésekkel p. o. „Az éjjel erős fagy volt, a víztócsák mindenütt befagytak.

Cikkemben azokra a hiányokra kívántam kartársaim figyelmét felhívni, amelyek tapasztalataim szerint a beszédtanításból ki-küszöbölendők volnának. Örülnék, ha megtudtam volna győzni mindenkit arról, hogy az elmondottakban nincs gáncsolás, hanem nyílt és őszinte vélemény s még inkább örülnék, ha eszmecegerét indíthatnék meg e kétségtelen legfontosabb, életbe vágó kérdések felett. Ha rosszul láttam, vagy rosszul vontam le a következtetést szívesen veszem az ellenvéleményt s szívesen győztem meg magam.

Ákos István.

Vakok pontrendszerű nyomdája.

Irta: **Herodek Károly.**

Kétségtelenül örvendetesen fog hatni mindenkire az a hír, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a vakok királyi intézetét új modern sajtóval szereli fel. Mi is közeledünk azon kultur-államhoz, ahol a vakok oktatásáról széles mederben történik gondoskodás és ahol a humánus ügy fejlettségét már nem a növény- és állatgyógyászat nagy számban való tanításától teszik függővé, hanem hogy milyen fokon áll a sajtóügy és mennyire képes kielégíteni tudásvágyát a vakoknak.

A vakok királyi intézetének ez idő szerint is van sajtója, azonban a kor követelményeinek és a folyton szaporodó sajtótermékeknek előállítására alig bizonyul alkalmasnak. E sajtót még a kilencvenes években szerezte be az intézet s azóta állandóan használatban van. E sajtónak fogyatkozásait már régen éreztük s így érthető a minisztériumnak azon intézkedése, hogy helyébe teljesen modern gépet állít be.

A megvásárlásra engedélyt kapott gépnek kipuhatólása sok fáradtsággal járt, amit ugyan az ügy érdekében igen szívesen tetünk. Érdekesnek találjuk tanulság céljából rövid kivonatban ismertetni e tárgybani megkeresésünkre érkezett válaszokat.

Mintegy másfél év előtt, amidőn a minisztérium megadta a felhatalmazást, hogy a Dively Rezsőné szüll. Szuppanovich Erzsébet-féle 10,000 koronás adományból, amelynek közelebbi célja egyáltalában nem jelöltetett meg, egy nyomdai gépet vásárolhassunk, haladéktalanul megkerestük a nevezetesebb szomszéd osztrák, valamint az ugyancsak kiválóbb németországi intézetek igazgatóságait. Az érkezett válaszok közül egyik sem volt kielégítő. Mert részben nem tudták megjelölni azt a forrást, ahol modern sajtó beszerezhető, részben pedig jelenlegi sajtónkhoz hasonló gépet ajánlottak megvételre. Már-már azt gondoltuk, hogy olyan sajtó, amilyen igényeinket kielégíthetné, Európában és egyáltalában a vakok ügye terén nincsen.

A folyó év tavaszán járt intézetünkben a Ziegler nyomdának érdemes vezetője Walter G. *Holmes*, aki elbeszélte, hogy New-Yorkban vezetésére milyen nagyszabású nyomda van bízva. Ekkor előadtuk, hogy mi is óhajtunk egy modern sajtót beszerezni és hogy e tárgyban levelet intéztünk hozzá. Levelünket még útközben, Amerikába való visszaérkezése előtt kapta meg s arra május 10-én már New-Yorkból a következőképen válaszolt: Kairóba

utazva az ön intézetét is meglátogattam s kétséget kizárólag megállapíthatom, hogy az intézetek között a budapesti tette rám a legjobb benyomást. Mi rendelkezünk sajtóval, melyet itt Amerikában készítettek s óránként 1200 lapot nyom. A budapesti intézet régi sajtója naponként 8—10 órai munka mellett 5—600 lapnál többet nem képes nyomni, s amellett gyakran felmondja a szolgáltatást. Mi két módszer szerint nyomtatunk: new-yorki pontrendszerben és az amerikai Braille-féle rendszer szerint. A vakok londoni intézetét látva, arra gondoltam, hogy ön ezzel léphetne érintkezésbe, mielőtt gépet rendelne, noha a mi nyomdánkat jobbnak tartom ennél is. Mi éppen most foglalkozunk azon tervvel, hogy kihasználjuk a papír mindkét oldalát és ha tervünk sikerül, szívesen fogom erről is értesíteni.

Junius 5-én kelt levelében ugyancsak a sajtóra vonatkozólag főbb vonásokban a következőket írja: Véleményem szerint lemezlapokat nyomó gépeket legmegfelelőbb kivitelben Csikágóban Seifriednél kaphat. A stereotip lemezt előállító gépek csak az írást eszközlik, ez után következik a nyomtatás. Van egy könyvhöz hasonló készülék, mely felnyitható és becsukható, mint egy könyv; ebbe helyezik a megírt fémlamezt, mely közé teszik a papírt s összecsucskva a kidomborodó pontok leprésettetnek. Előnye mindenestre ilyen gépnek az, hogy a papír mindkét oldalán nyomtathatnak. Ilyen eljárást követnek Londonban. Amerikában gyorsabb nyomtatásra van szükség azért cilindrsajtót használnak, melynél az egyik hengerre helyeződnek a pléhlapok, a másik hengeren gumilap van helyezve s így végzik a sajtolást. Nem igen hiszem, hogy önöknek ily sok munkát végző gépre lenne szükségük s azért önök szükségletének a londoni sajtó is megfelelő lenne.

A bostoni Perkins intézet igazgatója szintén azt ajánlja, hogy a londoni intézettel lépjünk érintkezésbe, továbbá a szent Pálról nevezett apácák vezetése alatt álló intézet sajtóját, *Párisban* ajánlja.

Tudomást szerez sajtóvételünkről a csikágói Seifried cég is és ajánlatot tesz lemeznyomó, domború térképet készítő és gyorsíró gépeire.

W. Holmes igazgató, továbbá a bostoni Perkins intézet igazgatójának a leveleire megkeresést intéztünk a párisi intézet igazgatóságához, melyre a következő levél érkezett: Braille típusú dombornyomású gépünk kettő van. Az egyik hengeres kézigép, mely egyoldalal lapok nyomtatására továbbá kétoldalas sorközi lemeznyomásra és földrajzi papírtérképek előállítására szolgál. A másik fogaskerekű lábhajtású gép, mely az új típusú két oldalal könyv-

nyomtatásra szolgál. Mindkét gép Marinonitól való Párisból.* Miu-
tán ezen levél nem nyújtott tiszta képet a párisi intézet nyomdájáról,
újából megkerestük az igazgatóságot. Levelünkre azt válaszolja,
hogy a Marinoni sajtó a legmodernebb gép, amit e téren a vakok
részére készítettek, egyszerre 4 oldalas ívet nyom s példányokkal
van ellátva. Teljes felszereléssel és felállítással együtt 10,000 frankba
kerül. A gép feltalálója Balguet, az ifjú vakok intézetének igazga-
tója. A gépről fényképekkel nem szolgálhatnak, pontnyomású minta-
lapokat csatol.

A *The British and Foreign Blind Assotiation* sokkal részlete-
sebb válasszal szolgál és bemutatja azon gépeket fényképben,
melyeket Londonban használnak. A sajtó elektromos motorra van
berendezve, villamos melegítő készülékkel ellátva; felállítással cso-
magolással 375 font sterlingbe kerül, a mi pénzértékünk szerint
körülbelül 9,000 korona.

A beérkezett ajánlatok alapján a testület tagjai véleményt nyil-
vánítottak és egyhangúan a londoni sajtó mellett foglaltak állást.
Ezen sajtóról Reusch Gyula a *Blindenfreund* októberi számában
következőképen nyilatkozik: A *British and Foreign Blind Assotiation*
(B. F. B. Á.) híres intézetét meglátogatván, melynek igazgatója az
agilis Mr. Henri Stainsby, megmutatta a társaság nyomdáját, könyv-
kötőjét és bureauját, ahol vakokat alkalmaznak. Rendkívül érdekes
— írja Reusch — az intézet új gyorsajtója, melyet Mr. Stainsby
talált fel s melyet egy német cég Kreeb készít Londonban. Elektro-
mosság hajtja s úgy szabályozható, hogy 1280 négy oldalas kópiát
(lapot) sajtol egy óra alatt. A papírt nem szükséges áztatni. Az
elektromos áram fölmelegíti a fémlemezket és ezek megpuhítják
a papírt. A könyvszerűen összecsukszó lemezek munkaközben
automatikusan tárulnak föl és csukódnak össze. E sajtón egy mun-
kás annyit nyomtat 8 óra alatt, mint ezelőtt a régi sajtón öt hét
alatt. Ehhez járul még az, hogy a nyomása összehasonlíthatlanul
jobb, mint a régi sajtóé, mit élénken bizonyít „Progress“ című
folyóirat, vagy „The Braille musical magazine.“ Az által, hogy a
papírt nem nedvesíthetjük, a satinált papír megtartja simaságát,
innen származik a B. F. B. Á. nyomtatványainak kellemes olvas-
hatósága. De még egy másik szempontból is igen fontos Stainsby
ajtója és ez a pontozott lemezek meglepő ellentálló képessége.
Az eddig használt gummi, vagy nemezbetét helyett az angol sajtó-
ban asbest lemezt használnak. Ezt forró vízben megpuhítják és a
már kipontozott stereotíp lemezzel összesajtoltják. Az asbest lemez
mélyedései a lehűlés után a lehető legpontosabban összevágznak a

stereotip lemezével, a domboru pontokat az asbest negatívjai tökéletesen körülzárják s innen származik ez utóbbiaknak nagy ellentálló képessége, mert a sajtolás közben mindennemű surlódás ki van zárva. Mr. Stainsby szerint, ha 10,000 példányt készítünk egy lemezről, az utolsó 100 olvashatóság szempontjából lényegesen nem különbözhet az első 100-tól. A „Daily-Mail“ heti folyóirat, melyet a B. F. B. A.-ban nyomtatnak, 1700 példányban jelenik meg. Más folyóiratokat is ad ki még a B. F. B. A., azonkívül könyveket és nagymennyiségű zenei műveket s így természetesen szükségé is van gyorsajtóra. Mr. Stainsby pontozó gépét is elektromos erőre akarja berendezni. Egy billentyű gyenge nyomása két elektromos áramot vált ki, melyek a pontozást végzik.

Ilyen kitünő véleményt nyilvánít a „Blindenfreund“ című szaklap a londoni gépről, mely ha intézetünk számára felszereltek és működésbe hozatik, egyik igen értékes tárgyát fogja képezni a nyomdai felszerelésnek, s évek során át kielégíti a kívánalmakat.

HAZAI HIREK.

Együd Lajos 30 éves szolgálati jubileuma. Lapunk mult számában röviden megemlíttük már, hogy a váci intézet tantes-tülete nov. hó 16-án ünnepélyt rendezett érdemes kartársunk tiszteletére. Az ünnepély díszgyűléssel kezdődött, majd Borbély Sándor intézett az ünnepelthez magvas, meleg hangú beszédet átnyújtván a díszgyűlés jegyzőkönyvének kivonatát. Utána Klis Lajos, majd Herodek Károly, végül a növendékek nevében egyik VIII. osztályú leány üdvözölte őt. A tantesület csoportképét nyújtotta át e nap emlékére. Az ünnepség után barátságos lakomára gyűltek össze a jubiláns tisztelői, melyen több felköszöntő hangzott el. A gyógypedagógiai intézetek üdvözlő iratban fejezték ki szerencsekívánalmaikat. A magunk részéről újból is meleg szeretettel üdvözöljük kartársunkat s sok sikert kívánunk további működéséhez.

A Magyar Siketnéma-Kör 1911. évi december hó 25-én, este 8 óraker a Pesti Izs. Hitközség dísztermében (VII. ker.. Sip-utca 12. sz.) saját, valamint önállósítási alapja javára színelőadással és tombolával egybekötött jótékonycélú estélyt rendez. Belépő-jegy: előre váltva személyenként 1 korona, este a pénztárnál 1 korona 50 fillér.

Püspöki látogatás a szegedi siketnémák intézetében. *Glattfelder Gyula* dr. csanádegyházmegyei püspök mult héten Jászai Géza címzetes püspök, Pacha Gusztáv kanonok püspöki titkár és Barmos György zárdafőnök kíséretében meglátogatta a

siketnémák intézetét is. Az egyházfejedelem az intézetnek mind a VIII. osztályában látogatást tett és meghatottan hallgatta a kis siketnémák beszédét. Különösen megnyerték tetszését a VIII. osztályos gyermekek, kik nyolc év előtt még semmit sem tudtak beszélni, most pedig már értelmesen feleltek a földrajzból, az európai államok ipari és kereskedelmi fejlettségéről. Nagyon tetszettek a főpásztornak a növendékek kézimunkái és szebbnél-szebb rajzai, továbbá a gépkötő foglalkoztatóban kötött harisnyák. A püspök élénken érdeklődött a siketnémák tanítási módszere, a tanerők képzése s az intézet ügyei iránt és távozásakor az intézet igazgatójának legteljesebb elismerését nyilvánította a látottak felett.

Halálozás. *Horváth István* kartársunk, a szegedi siketnéma-intézet tanára harminc éves korában elhunyt. A haláleset széles körben keltett fájó részvétet. Akik ismerték, nemcsak a kötelesség-tudó pedagógust becsülték benne, hanem a hivatásért lelkesedő munkást is. A boldogultat november 26-án temették el nagy és őszinte részvét mellett. A fiatal halott temetésén részt vett Klug Péter igazgató vezetése alatt az egész tanári kar és az intézet összes növendékei, továbbá a szegedi úri dalárda és Lövész Antallal az élén a szegedi tornaegyesület, továbbá a kecskeméti intézet képviselőjében Fodor István. Kartársai nevében Gábor Lajos, a növendékek nevében pedig Hengst József siketnéma fiú mondott megható bucsúztatót. A koporsót tömérdek koszorú és virág borította. A megboldogultat a jóbarátok és ismerősök közül igen sokan kísérték utolsó útjára. Haláláról a szegedi intézet tantestülete is adott ki gyászjelentést. Nyugodjék békében.

VEGYES.

Hogy a kiadóhivatal lapunk fizetésbeli kötelezettségének fennakadás nélkül eleget tehessen: kérjük a hátralékos előfizetői díjak sürgős beküldését.

Lapunk jelen számával az első ciklust zárjuk le. Három évvel ezelőtt a gyógypedagógiai tanárság impozáns számának köz-óhaja teremtette meg a „Magyar Gyógypedagógiát” s kitartása tette lehetővé, hogy lapunk nemcsak terjedelmében, de tartalmában is méltó volt az alapítókhoz. Nem irunk beszámolót, de örömmel és büszkeséggel mutatunk rá arra a tényre, hogy minden idegen segítség nélkül, tisztán önerőnkől tartottuk fel lapunkat. A szerkesztőség őszinte köszönettel tartozik mindazoknak, akik lapunkat közleményeikkel támogatták s így lehetővé tették, hogy nemcsak tanulságos, de igen sokszor érdekes olvasmányt nyújthatunk olvasóinknak. A szerkesztőség megbízatása lejárt s nyugodtan bocsátja 3 évi működését a kartársak bírálata alá, megköszönve a beléje helyezett bizalmat.

Meghívó. A Magyar Gyógypedagógia szerkesztősége lapunk előfizetőit f. évi december hó 21-én délután 5 órakor tartandó értekezletre a budapesti állami siketnémák intézetébe tisztelettel meghívja. Az értekezlet tárgyai:

1. a szerkesztőség és a kiadóhivatal beszámoló jelentései;
2. a számvizsgálók jelentése;
3. a lap további szerkesztése és kiadása feletti határozat.

Budapest., 1911. december hó 10-én.

A szerkesztőség.

Fizetésrendezésünk ügye. Az 1912. évi költségvetés tudvaleg nem váltotta be azokat a reményeket, melyeket a XI. fizetési osztály megszüntetése tekintetében tápláltunk. Kongresszusunk végrehajtó-bizottsága ez ügyben tájékoztatást szerzett illetékes ügyosztályunknál, hol az a kijelentés tétellett, hogy az 1913. évi költségvetésben a Miniszter Úr Ő Nagyméltóságának a képviselőházban tett kijelentése alapján 16 állásnak, valamint az újonnan szervezendő állásoknak kivételével az összes XI. fizetési osztályú állások a X. fizetési osztályba szervezetnek át.

A Katholikus Háziasszonyok Lapjának f. évi novemberi számában a következő közérdekű cikket olvassuk: Méltóságos grófné! A két kis beteg közül, kiket gyógyításra a vezetésem alatt álló egyetemi szemklinikára méltóztatott küldeni, az idősebbik, sajnos, mindkét szemére teljesen és gyógyíthatatlanul megvakult. A fiatalabbik egyik szemén operálás által a látást még meg lehet javítani, ezért az utóbbit fel is vettük a klinikára, az idősebbiket pedig felvételre ajánlottuk az István-úti vakok intézetébe.

Azon kérdésre, hogy mi okozhatta e szerencsétlenek szem-baját és miképen lehetne hasonló baj keletkezését meggátolni, a következőkben válaszolhatok:

A gyermek édesanyja elmondotta, hogy mindkét gyermeke szép, tiszta, egészséges szemmel jött a világra. Alig voltak egy naposak, nem tudták többé kinyitni szemeiket, megduzzadtak és ha erővel felnyitották a fájós, vörös szempillákat, sok gennyedség ömlött belőlük. Már ebből és a szemeken látható forradásokból biztosan láthatom, hogy az újszülöttek gennyes szemgyulladására volt az ok, mely elpusztította a gyermekek szemevilágát.

Sajnos, nem is olyan ritka ez a baj. A vakok intézetei zsúfolvák olyanokkal, kik szerencsétlenségüket már a bölcsőtől viselik. Nagyon is érthető az a fájdalom, mellyel a szerencsétlen anya a szomorú történetet elmondotta. Milyen öröme volt, amikor a kis jövevény tiszta szemeibe nézhetett s milyen fájdalom, mikor a gyulladás megszüntével, örökre elborult az ablak, amelyen át az élet fényessége, derűje, éltető ereje behatol. Nagyon érthető az az aggodalom, mellyel kérdezte, vajjon miképen háríthatná el ezt a szomorú betegséget, mely már két gyermeke szemének világát tette tönkre, vagy miképen lehetne úgy meggyógyítani, ha már a bajnak jönnie kell, hogy ne pusztítsa el teljesen a látást.

Elmondom, hogy mit ajánlottam a szegény asszonynak és nagyon kérem a grófnét, hogy támogasson azon törekvésemben, hogy az a kis gyermek, akinek érkezését a jó asszony nemsokára várja, szép, egészséges szemével tekinthessen édes anyjára és ezekben vigasztalást nyerjen azokért a szenvedésekért, amelyeket a két idősebb gyermek sorsa neki hozott.

Először is megírtam a sage femme-nak, hogy amint a kis jövevény megérkezett, cseppentsen a gyermek szemébe egy-egy csepp 2%-os lúpisz-oldatot. Ha orvos van közelben, még jobb, hogyha az cseppent be, de utóvégre az okleveles bába is megteheti. Valószínű, hogy már ez az óvórendszabály megakadályozza a gennyes gyulladás megjelenését. Ha ezt az óvó eljárást elmulasztanák, vagy annak ellenére megint megjelenne a szemekben a gyulladás, akkor bizony haladéktalanul orvoshoz kell fordulni. Addig is, míg az megérkezik, a gyermek szemét gondosan tisztogatni kell, legjobb 3%-os bórsav-oldattal. Ezt az oldatot úgy készítjük, hogy 30 gramm kristályos bórsavat egy liter forró vízben főzünk s azután tiszta üvegbe szűrjük. Ebből az oldatból kis csészébe kiöntve, vattát mártunk bele és azzal mosogatjuk gyöngéden a kis szemeket. Szét is húzzuk a szempillákat és belécsorgatunk az oldatból, anélkül, hogy a vattával érintenők magát a szemet. Oly sűrűn kell a kimosásokat végezni, amilyen sűrűn a gennyedség meggyűlik. A többi azután az orvos dolga. De nagyon vigyázni kell a környezetnek, hogy a betegséget el ne kapja, mert ha a beteg szemének a gennyedsége az ép szembe jut, azon is kitör e szörnyű betegség. Legcélszerűbb a ruhácskát, amivel érintettük a beteg gyermek szemét, elégetni, vagy kifőzni. Minden kezelés után pedig gondosan mossuk meg kezeinket szappannal, meleg vízzel, kefével. Íme, mily egyszerű a küzdés a baj ellen: Tisztaság a környezet részéről, néhány heti szakértő orvosi kezelés.

Valóban a legháládatosabb feladat a bántalom megelőzése és kitérőése esetén annak a meggyógyítása, De nagyon jól tudom, hogy egyik sem sikerülhet minden esetben. Azokkal a szerencsétlenekkel szemben, kiknek látását nem sikerült megmenteni, sem lehetünk közönyösek. A kultura mértéke azon gondoskodás, mellyel az ország a vakjaival törődik.

Franciaországban nem kevesebb, mint 20 nevelő vak intézet van. Örömmel mondhatom, hogy e téren nálunk is nagy a haladás. Ha rá ér, látogassa meg egyszer a vakok országos nevelő intézetét az István-úton. Itt a gyermekek előbb az általános műveltség elemeit szerzik meg, s azután kenyérkereső pályára, iparossá, vagy zenésszé képezik őket ki. Hála Isten, rég elmúlt az az idő, amidőn a vak muzsikusok mókáikkal alamizsnát kéregettek. Valentin Haüy kezdeményezése a XVIII. század végén most már bámulatos eredményeket mutat, Kezdve az egyszerű kósfárfonótól, kefékötőtől és harisnyaszövőtől, amely iparágakra legkönyebben taníthatók meg a vakok, egészen *Helen Kellerig*, a zseniális írónőig, a legkülönbözőbb hivatásokban, foglalkozási ágakban találjuk a

vakokat. Jóindulatúak, derűs világnézetűek, megelégedettek. De azért valami mégis hiányzik. Hiányzik a látás, melynek segítségével a legtöbb szellemi táplálékot kapjuk, hiányzik a külvilággal való érintkezésük s legbiztosabb eszköze, cselekvéseink kormányzója, boldogulásunk, megelégedésünk, a természetben és a művészetben való gyönyörködésünk leghatalmasabb közvetítője.

Meg vagyok róla győződve, hogy a grófné egész energiáját, a jó ügyért való lelkesedését latba fogja vetni, hogy a szerencsétlen anya harmadik gyermeke látása megmeneküljön s bizonyára gazdag jutalmat fog találni a nagy kék szemek hálás tekintetében. Legőszintébb tisztelettel: *Grósz Emil*.

„Iparos Ifjúság“. E címen Jurkovic József iparostanonciskolai tan. folyó hó 15-én egy illusztrált havi folyóiratot indít meg a fiatal iparos nemzedék számára. Célja az iparos ifjúságot a testet és lelket romboló ponyvairodalomtól elszoktatni, olvasási kedvét helyes irányba terelni. A lap előfizetési ára egy egész évre 1 kor. 20 fillér. Megrendelhető a szerkesztőségnél: Marosvásárhelyt, Régi kórház-utca 4.

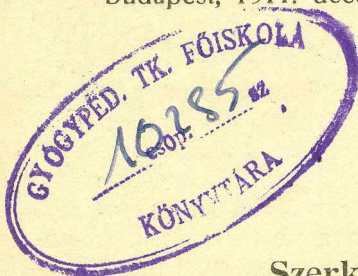
Hivatalos nyugtázás. A „Magyar Gyógypedagógiára“ előfizettek: Kanizsai Dezső Budapest 10, Rózsa Ede Budapest 10, Müller Lajos Kolozsvár 5, Zsemberi József Vác 5, Ébner Rezső Budapest 5, Bartók Lajos Vác 10, Michels Fülöp Budapest 10, Tolnai I. Béla Budapest 10, Áll. kisegítő-iskola Szatmár-Németi 10, Szántó Jenő Budapest 10, Kovács Zoltán Kőrmöcbánya 10, Nagy Lajos Kolozsvár 5, Ruzsics Dusán Ujvidék 5, Siketnémák intézete Kőrmöcbánya 10, Siketnémák int. Kecskemét 10, Sándor Szilveszter Ungvár 10, Herzka Gusztáv Budapest 10, Dr. Schiff Kálmán Budapest 10, Adler Simon Budapest 10, Tasch Péter Borosjenő 10, Schulmann Adolf Ungvár 10, Franzoso Richárd Budapest 10, Faragó Géza Budapest 10, Karnay Árpád Budapest 10, Román József Szatmárnémeti 10, Kolumbán Károly Kolozsvár 5, Dr. Szőcs Elek Budapest 5, Schannen Péter Kolozsvár 10, Vakok int. Kolozsvár 10, Jávor Gyula Debrecen 5, Sz. Szabó László Debrecen 10, Ascher István 20 K.

Budapest, 1911. december 10.

A kiadóhivatal nevében

Éltes Mátyás,
pénztáros

VIII., Mozsonyi-utca 6.

Szerkesztői üzenetek.

L. J. Szeged. A lapalapítók ez évi közgyűlésének határozata értelmében nem menthetjük fel az alapítói díj fizetése alól. Szíveskedjék tehát azt a kiadóhivatalnak beküldeni.